

Людмила Улицка - „Стълбата на Яков“

Върбовото сандъче (1975)

Новороденото беше прекрасно от мига на появата си на белия свят – с видима трапчинка на брадичката и оформена главичка, сякаш излязла от ръцете на майстор фризьор: къса прическа, точно като на майка му, само че косичката беше по-светла. И Нора тутакси се влюби в него, макар че преди това не беше сигурна в себе си. Тя беше на трийсет и две години и смяташе, че вече се е научила да обича хората според заслугите им, а не просто така, само защото са ѝ роднини. Бебето се оказа напълно достойно за немотивираната ѝ любов – спеше хубаво, не плачеше, сучеше енергично, разглеждаше с голям интерес свитите си юмручета. Не зачиташе дисциплината – спеше ту два часа, ту шест без прекъсване, събуждаше се, примляскваше в празния въздух и Нора веднага го слагаше на гърдата си. И тя не обичаше дисциплината, тъй че отбеляза тази обща тяхна особеност.

С гърдите ѝ се случиха приказни промени. Още по време на бременността те се издуха красиво и ако преди на плоската тепсийка стърчаха само две зърна, сега, когато изобилното мляко нахлу в тях, бюстът ѝ стана истински важна птица. Нора го гледаше с уважение, усещайки странна наслада от тази промяна. Нищо че физически тя бе по-скоро неприятна с постоянната напрегнатост и неудобство. В самото кърмене имаше странична, несвързана с пряката работа, подозрителна сладост... Бяха минали три месеца от появата му и той вече не се казваше „бебето“, а Юрик.

Беше настанен в стаята, която навремето беше на майка ѝ. Стана ничия след окончателното преместване на Амалия Александровна в Приокско-Терасния природен резерват при мъжа ѝ Андрей Иванович. Две седмици преди да роди Нора, набързо белоса стаята и сега в нея бе настанен Юрик в бялото си реквизитно креватче от второ действие на „Три сестри“. Това вече нямаше никакво значение, но през миналия сезон целият театър бе разтърсен от скандала, свързан със свалянето на този спектакъл. Нора му беше художник-постановчик, а Тенгиз Кузиани – режисьор.

Преди да отлети за Тбилиси, Тенгиз заяви, че повече няма да стъпи в Москва. Година по-късно се обади на Нора, уведоми я, че са го поканили в Барнаул да постави „Без зестра“ и че още се колебае. В края на разговора ѝ предложи да замине с него като художник-постановчик... Сякаш не знаеше, че Нора чака дете. Или само се правеше? Не можеше да бъде: нима този път радиото зад кулисите беше премълчало? Театралният свят е мръсно сметище, където личният живот винаги се разчепква докрай, огласява се и най-незначителният детайл, а вече кой кого обича или не обича, кой с кого се е засякъл случайно в гастролните чаршафи на провинциалните хотели и от кого е направила аборт еди-коя си актриса – тези новини се разпространяват мълниеносно.

Но това нямаше нищо общо с Нора – тя не беше звезда. От случилото се остана само блестящият провал. Е, и се роди дете. Мълчаливият въпрос на театралната общественост беше: от кого? Всички знаеха за любовната ѝ връзка с режисьора. Но съпругът ѝ нямаше нищо общо с театъра, той беше „от публиката“, а и самата тя бе просто млада художничка, която едва започваше кариерата си. И май че вече я беше приключила... Поради тези причини театралната сган не ѝ обърна особено внимание – зад гърба ѝ нямаше нито шушукане, нито споглеждания. Всъщност това нямаше никакво значение – тя напусна театъра...

Юрик не спеше от осем часа. Нора очакваше медицинската сестра Таисия към девет – да му сложи ваксина, но вече приближаваше единайсет, а тя все не идваше. Нора влезе в банята да пере. Не чу звънеца веднага, изтича, отвори вратата. И Таисия ѝ се развика още от прага... Тя не беше просто сестра от детската консултация, а човек с мисия: възпитаваше неосъзнатите майчици, приобщаваше ги към великото тайнство – отглеждането на бебе, а покрай това споделяше с тях вековни женски мъдрости, даваше съвети за семейния живот, беше експерт по взаимоотношенията със „свекървичките“ и останалата рода на съпрузите, включително и с бившите им жени. Весела клюкарка, бърлива сплетница, тя беше убедена, че без нейния „патронаж“ (така се наричаше длъжността ѝ – „патронажна сестра“) всички тези мъници нямаше да пораснат благополучно. Името на доктор Спок я изкарваше от кожата ѝ.

От всички „майчици“ Таисия обичаше най-много такива като Нора – самотни, първескини, без майчина опора. Нора беше просто идеална: поради следродовата си слабост тя си пазеше силите и не се съпротивляваше на Таисините поучения. При това Нора имаше опит и от театъра, където актьорите като малки деца вечно се караха, завиждаха си, ревнуваха, и тя се научи да изслушва всичките нелепици на сестрата с декоративно внимание, да премълчава, ако се налага, да кима съчувствено.

Нора стоеше до Таисия, слушаше несекващото ѝ бърборене, наблюдаваше как снежинките по иглиците на коженото ѝ палто се превръщат в дребни капчици и се стичат надолу...

– Извинявай, забавих се, представяш ли си, отивам при Сивкови – нали я знаеш Наташа Сивкова от петнайсети апартамент? Момиченцето е на осем месеца, Оленка, прекрасно дете, ще ти става снаха – а у тях се вихри скандал. Свекърва ѝ дошла от Караганда, недоволства, че не се грижела за мъжа си, че не си гледала детето, че диатезата му била от лошо хранене. Е, нали си ме знаеш, на бърза ръка въведох ред. Таисия влезе в банята да си измие ръцете, като попътно ръсеше забележки:

– Колко пъти ти казвах, вземи си детски сапун за прането, праховете не стават. Слушай какво ти говоря, няма да те науча на лошо...

Беше единайсет и нещо. Юрик вече беше заспал, а на Нора не ѝ се щеше да го буди. Предложи чай. Таисия се курдиса на масата в кухнята. Отиваше ѝ да седи на централното място – едра глава с къдри, събрани на кокче с голяма зъбата шнола. Респектираното от присъствието ѝ пространство сякаш се пренареждаше и тя моментално се оказваше в центъра на чашките и чинийките, които се скупчваха край нея като овце край пастира си. „Композицията си я бива“ – машинално отбеляза Нора... Тя сложи на масата кутия бонбони с летящ елен на капака. Понякога гостите ѝ носеха такива неща, а тя не обичаше сладко, подареният шоколад се трупаше „за подходящ повод“ и постепенно побеляваше.

Таисия, ръсейки капки от косата си по масата, избираше кое бонбонче от скъпата кутия да клъвне и замръзнала с протегната във въздуха ръка, неочаквано попита:

– Нора, ти впрочем омъжена ли си?

Предава ми тайните при отглеждането на бебетата и в замяна на детския сапун иска да получи моите... Тенгиз ме научи да проумявам всеки разговор, невидимата му канава.

– Омъжена съм.

Не бива да казвам нищо излишно, мога да разваля всичко, добре е диалогът да се лее сам, трябва тя да ме попита...

– Отдавна ли?

– От четиринайсет години, от училище.

Пауза. Всичко върви прекрасно.

– А защо, като дойда, си все самичка вкъщи... той не ти помага, и на консултациите идваш все сама...

Нора се замисли за миг: дали да не кажа, че е капитан далечно плаване? Или че е в затвора?

– Не живеем постоянно заедно. Той живее с майка си. Особен човек е, много талантлив, математик, но в житейската сфера е горе-долу като Юрик – каза истината Нора. Една десета от истината.

– А – оживи се Таисия, – знам един подобен случай!

В този миг Нора долови с чувствителното си ухо някакво размърдване и тръгна към момченцето. То се беше събудило и гледаше майка си сякаш с почуда. Зад гърба ѝ стоеше Таисия и ето че детето впери очи в нея.

– Юрочка, будничък ли си вече? – разнежи се Таисия.

Нора вдигна сина си от креватчето. Той се обърна към сестрата, загледа я с очакване. Нора нямаше маса за повиване. Имаше секретер с капак и Юрик вече едва се побираше на него. А Нора и без това не го повиваше. В шивашкото ателие ѝ бяха направили два гащеризона, младите шивачки ги бяха „изкопирали“ от нещо чужбинско. Таисия промърмори нещо за капиталистическите гащички с гумена подложка, с които мократа пеленка причинява обривче, целуна бебето по дупенцето, нареди да се постеле чиста пеленка на кушетката и отиде да подготви ваксината...

Смеси едното с второто шишенце, изтегли течността със спринцовката и лекичко заби иглата. Кърмачето се намръщи и понечи да заплаче, но размисли. Погледна майка си, усмихна се.

„Колко е умничък, всичко разбира“ – възхити се Нора.

Таисия тръгна към кухнята да хвърли памучето и на прага се развика:

– Вода! Вода! Водата прелива! Потоп!

Ваната се беше препълнила, водата бе заляла коридора и напредваше към кухнята. Оставиха Юрик в креватчето, но твърде нервно и припряно, и той заплака. Нора затвори крана, нахвърля кърпи по пода, започна да попива водата. Таисия сръчно ѝ помагаше. И точно тогава, паралелно с плача на оставеното в легълцето детенце, зазвъня телефонът.